

Školní poradenství

Mgr. Alice Vašáková

Osnova kurzu Školní poradenství

- Co rozumíme pod pojmem školní poradenství
- Historie školního poradenství
- Rámující legislativa
- Systém poradenských služeb ve školství
- Uživatelé a poskytovatelé poradenských služeb
- Proměny systému v současné době

- Kazuistiky

Školní poradenství

- Soubor činností, které souvisí s poskytováním poradenských služeb žákům, zákonným zástupcům a učitelům
- Tyto služby poskytují kvalifikovaní odborníci ve škole i mimo ni
- Kontext poskytování poradenských služeb ve škole (poradenství jako pomáhající profese v převážně výkonově zaměřeném systému)

Historický kontext

- Vznik poradenských služeb – důsledek společenských změn na přelomu 19./20. století
- Podmínky, které sehrály svou roli: vyspělost společnosti-ekonomická úroveň-skutečná „masová“ realizace školní docházky-konstituování odborných disciplín-společenské klima-proměna školského systému (škola-místo, kde se socializují a vzdělávají lidé pro potřeby společnosti)
- Hlavní obory poradenství
 - Péče o delikventy
 - Laboratoře pro výzkum vývoje dětí
 - Volba povolání

Historie poradenství v česko-slovenském kontextu

- Testování pro volbu povolání po 1. světové válce
- Deformace rodičího se systému po 2. světové válce a roce 1948
- Druhá vlna budování systému v 50. letech 20. století-
vyškolení učitelé (poradci pro volbu povolání, později
výchovní poradci).
- Odborní pracovníci mimo školy-psychologické poradenství
- Psychologicko-výchovné kliniky (1957 Bratislava, 1958
Brno, 1959 Košice, 1967 Praha)
- 1968-síť pedagogicko psychologických poraden (krajské,
okresní)

- Opětovná ideologická deformace systému
- Postupný nárůst zájmu o žáky s výukovými problémy
- Vliv medicínského modelu
- Proměna poradenských služeb po roce 1989-právní subjektivita škol-angažovanost odborníků (speciální pedagogové, ojediněle psychologové)
- Obohacení systému poradenských služeb o:
 - Speciální pedagogická centra SPC
 - Střediska výchovné péče SVP
- Od roku 2000 snaha o systém v zavádění speciálních pedagogů a psychologů do škol

Vnější rámec školního poradenství- legislativa

- Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon) – 561/2004, novelizace 472/2011, **82/2015**
- Vyhláška 72/2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, novelizace **116/2011**
- Vyhláška 73/2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, novelizace 147/2011, 103/2014, **27/2016**

Školský zákon-co stojí za pozornost

- Zákon je základním rámcem, do velké míry obecným, pro jeho aplikaci jsou klíčové podrobnější vyhlášky.
Co vymezuje zákon? Mimo jiné
 - Zásady a cíle vzdělávání
 - Existenci Rámcového vzdělávacího programu a školního vzdělávacího programu
 - Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami
 - Vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů

Vyhláška 116/2011

- Vymezuje zajištění bezplatných poradenských služeb ve školství dvěma typy institucí:
 - Školská poradenská zařízení:
 - Pedagogicko psychologické poradny
 - Speciálně pedagogická centra
 - Školy
- Vymezuje obsah poradenských služeb
- V její příloze jsou přesně popsány standardní činnosti jednotlivých článků a pracovníků
- Říká, kdo jsou uživatelé poradenských služeb: děti, žáci, studenti, jejich zákonní zástupci, školy a školská zařízení

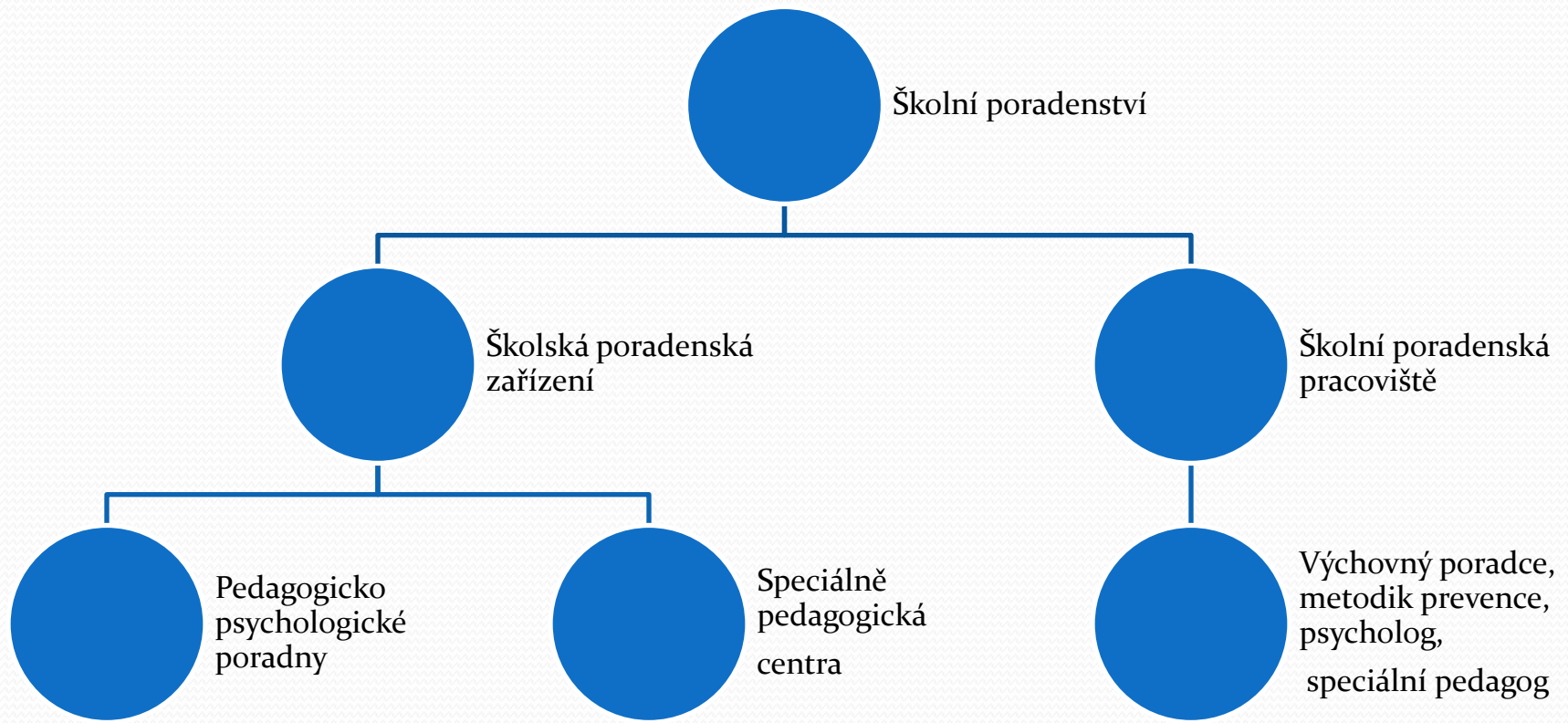
Realita-proč potřebujeme školní poradenství

Běžná spádová základní škola:

- Při zahájení školní docházky je v 1.třídě 28 žáků
- 1 žák s diagnostikovaným Aspergerovým syndromem
- 2 žáci s masivními poruchami pozornosti, evidentně nezralí k zahájení školní docházky (rodiče odmítli doporučení k odkladu)
- 1 žák pravděpodobně s lehkou mentální retardací
- 5 dětí již umí plynule číst, jeden chlapec se dle rodičů i MŠ jeví jako mimořádně nadaný, prochází vyšetřením v PPP
- Dle statistické pravděpodobnosti se mezi dětmi „skrývá“ alespoň 5 žáků s potencionálními poruchami učení

- Paní učitelka nemá zkušenosti ani s dětmi s PAS, ani s dětmi s lehkou mentální retardací
- Dle legislativy může být ve třídě jen jeden asistent pedagoga (přišel se žákem s PAS, což je problematika, na kterou je specializovaný)
- Rodiče nezralých žáků jsou od počátku školy výrazně negativně naladěni (demotivování „tlakem“ na odklad)
- Rodiče nadaného žáka si přejí, aby jejich dítě od počátku pracovalo podle individuálního plánu a mělo připravené takové úkoly, které jej budou rozvíjet
- Atd.

System školního poradenství

Školské poradenské zařízení- místo, kde probíhá diagnostika

- PPP – věnuje se převážně dětem a žákům s výchovnými obtížemi a žákům s poruchami učení
- SPC-specializuje se na zajištění péče o děti s různým typem postižení (zrakové, tělesné, sluchové, PAS, řečové, mentální)
- Služba se standartně děje po linii: žádost zákonných zástupců-diagnostika (i mimo ŠPZ)-výstupy pro rodiče-výstupy pro školu. Další přímá práce s dítětem a rodiči dle potřeby (obvykle ale není v kapacitních možnostech). Metodická podpora učitelům.

Specifika poradenství v PPP

- Služby jsou poskytovány ambulantně nebo v terénu
- PPP mají v kompetenci posuzování školní zralosti dětí
- Zjišťují speciální vzdělávací potřeby žáků v „běžných“ školách, vypracovávají odborné posudky (zprávy)
- Poskytují poradenské služby, které se týkají žáků s rizikem školní neúspěšnosti nebo problémů v osobnostním a sociálním vývoji
- Doporučují na základě výsledků vyšetření rodičům a ředitelům škol vřazení žáka do optimální školy a třídy
- Poskytují metodickou podporu škole-jak pracovat se žákem
- Zajišťují prevenci sociálně patologických jevů a koordinaci metodiků ze škol

Specifika poradenství v SPC

- Poskytují pomoc žákům...se zdravotním postižením nebo znevýhodněním, kteří nejsou zařazeni do „běžných tříd běžných škol“ nebo kteří jsou v běžných ZŠ integrováni
- Stejně jako PPP zjišťují školní zralost a doporučují vřazení žáka do vhodného typu vzdělávání, zjišťují speciální vzdělávací potřeby žáků
- Přímo zajišťují speciálně pedagogickou péči
- Poskytují poradenské služby zaměřené na pomoc při řešení problémů ve vzdělávání a psychosociálním vývoji se zřetelem k začlenění žáků do společnosti
- Poskytují metodickou podporu školám

Činnost SPC

- Často jsou propojena se středisky rané péče - děti s různým typem postižení lze často identifikovat velmi brzo
- Poskytují kontinuální podporu rodinám
- Pomáhají rodičům zvládnout speciální dovednosti (znakovou řeč, komunikaci s autistou, základy prostorové orientace u nevidomého...)
- Učí dítě speciálním dovednostem
- Provádí průběžnou vývojovou diagnostiku

Příklad-diagnostika poruch učení

- Získání informací ze školy- školní dotazník
- Rozhovor s rodiči a žákem- popis problému a jeho projevů
- Anamneza osobní i rodinná
- Diagnostika (nadání, školní dovednosti, percepční funkce)
- Vyhodnocení výsledků - závěr z vyšetření
- Rozhovor s rodiči
- Zpráva z vyšetření určená ZZ , doporučení pro školu
- V případě potřeby návštěva ve škole, metodické vedení učitelů
- V případě potřeby návazná speciálně pedagogická, psychologická péče

Specifika poradenství ve škole

- Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole **zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence**, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole **může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem**.
- Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené na:

- prevenci školní neúspěšnosti
- primární prevenci sociálně patologických jevů
- kariérové poradenství integrující vzdělávací, informační a poradenskou podporu vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění
- odbornou podporu při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním
- péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků
- průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či výukovými obtížemi a vytváření předpokladů pro jeho snižování
- metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a sociálně pedagogických poznatků a dovedností do vzdělávací činnosti školy

Možnosti a limity

- Poradenské služby se odvíjejí od toho, zda je ve škole vytvořen nějaký systém jejich koordinace a jak je ŠPP odborně obsazené
- Každá škola musí mít výchovného poradce a metodika prevence, další odborníci jsou „nadstandard“
- Mnohde jsou tyto funkce kumulované a mnohde je zastávají vedoucí pracovníci školy
- Časová dotace na poradenskou práci je zcela nedostatečná
- Problémem bývá i nekompetentnost poradenských pracovníků (nemají odborné vzdělání, osobnostní předpoklady apod.)

Koordinace služeb v ŠPP

- Propojení služeb směrem k vedení školy (vyjasnění rolí, vedení ŠPP, zakázky ze strany vedení, priority)
- Provázanost služeb, propojení s jejich uživateli (žáci, učitelé, zákonní zástupci)-ze spektra služeb poskytovat ty, které jsou skutečně potřebné (efektivita)
- Koordinace samotných služeb-vymezení kompetencí, společné dokumenty, plány práce na školní rok
- Spolupráce s vnějšími subjekty-školská poradenská zařízení, zdravotníci, OSPOD...

Čemu zejména věnujeme pozornost

- Péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
 - Žáci s poruchami učení
 - Žáci s poruchami chování
 - Žáci s poruchou autistického spektra
 - Žáci s mentálním postižením
 - Žáci s tělesným, zrakovým, sluchovým postižením a NKS
 - Žáci sociálně znevýhodnění
 - Žáci mimořádně nadaní
- Prevence školní neúspěšnosti
- Prevence a řešení rizikového chování
- Kariérní poradenství

Péče o žáky se SVP včetně nadaných

- Výchovní poradce: komunikace se ŠPZ, zpracování a předání výstupů z vyšetření
- Speciální pedagog: kroužky pro děti s poruchami učení, reedukace poruch, individuální práce se žáky s postižením, metodické vedení učitelů
- Metodik prevence: sledování klimatu třídy, případné intervence
- Psycholog: diagnostika, individuální podpora žákovi a rodičům, konzultace učitelům, komunikace s odborníky ve ŠPZ...

Příklad péče o žáka se SVP- poruchy učení

- Včasná identifikace dítěte s obtížemi
- Diagnostika (škola + ŠPZ)
- Na základě výsledků vyšetření nastavení podpůrných opatření ve škole (např. změny v organizaci výuky, modifikace vyučovacích metod a forem, využití pomůcek, úprava hodnocení, nabídka kroužku pro dyslektiky....)
- Součástí podpory může být i práce se třídním kolektivem

Jak to vidí žák

- Můžu si přisednout do první lavice, paní učitelka mi se vším víc pomáhá.
- Začal jsem chodit do kroužku, kde se to všechno dělá mnohem zajímavěji a je nás tam jen pár. Tam mi to jde.
- Chyby za které nemůžu mi paní učitelka nepočítá.
- Mám víc času na diktáty a písemky, když něco nestihnu, nevadí. Nebo to mám rovnou zkrácené.
- Když nestihnu zápis ve vlastivědě, dostanu ho nakopírovaný.
- Doma hrajeme každý den slovní kopanou a šibenici a prý si tím něco cvičím 😊
- Dostávám lepší známky, tak asi nejsem hloupej.

Prevence školní neúspěšnosti

- Pozornost žákům s výukovými obtížemi
- Včasná diagnostika (pedagogická a psychologická)
- Pozornost rodinnému zázemí
- Podpora žáka v době, kdy je ještě motivovaný
- Sledování omluvených i neomluvených absencí
- Častý kontakt s rodiči
- Individuální dopomoc žákovi (doučování, styly učení)
- Konzultace s učiteli

Prevence a řešení rizikového chování

- Práce s klimatem třídy a školy (diagnostika, práce se třídními kolektivy –prevence i intervence)
- Adaptace nových žáků
- Podpora samosprávy školy (školní parlamenty)
- Minimální preventivní program školy
- „osvěta“ směrem k rodičům
- Podpora zdravého vývoje žáků
- Systém hodnocení a klasifikace chování
- Koordinovaná intervence v případě selhání

Příklad – koordinované řešení šikany

- Včasná a kvalitní diagnostika vztahů ve třídě
- Metodicky správné vyšetřování šikany
- Individuální práce s oběťmi i agresory
- Práce s nemocným kolektivem
- Výchovná opatření
- Spolupráce-nekonfrontační rozhovory s rodiči
- Průběžné sledování klimatu třídy

Kariérní poradenství

- Administrativa kolem přihlášek na SŠ
- Poradenství- pomoc žákům při vhodné volbě
- Výuka předmětu Volba povolání
- Poradenství pro rodiče-zprostředkování informací

Příklad optimálního pojetí- předmět Volba povolání

- Sebezpoznání – jaký jsem a co to znamená vzhledem k výběru profese
- Rozhodování-podle čeho se v životě rozhoduji, komu věřím
- Akční plánování-co je třeba udělat a kdy
- Adaptace na životní změny-jak být připraven „na vše“
- Možnosti absolventa ZŠ-kam po ZŠ zamířit
- Informační základna-kde jsou pro mě všechny potřebné informace
- Svět práce, trh práce-do jakého systému se to vlastně dostávám...